

Osoby starsze w badaniach statystyki publicznej – stan obecny i wyzwania

dr hab. Dorota Wyszowska, prof. UwB
Urząd Statystyczny w Białymstoku
Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Ekonomii i Finansów

Osoby starsze jako przedmiot badań

Dlaczego?

Wzrost liczby osób starszych i ich udziału w populacji

Proces starzenia się ludności wpływa na:

- system opieki zdrowotnej i pomocy społecznej,
- rynek pracy,
- organizację aktywizacji społecznej,
- strukturę konsumpcji, rynek dóbr i usług.

Definicja osób starszych w statystyce

Zróżnicowanie definicji:

- WHO (60+),
- UE (65+),
- Polska: Ustawa o osobach starszych (60+)

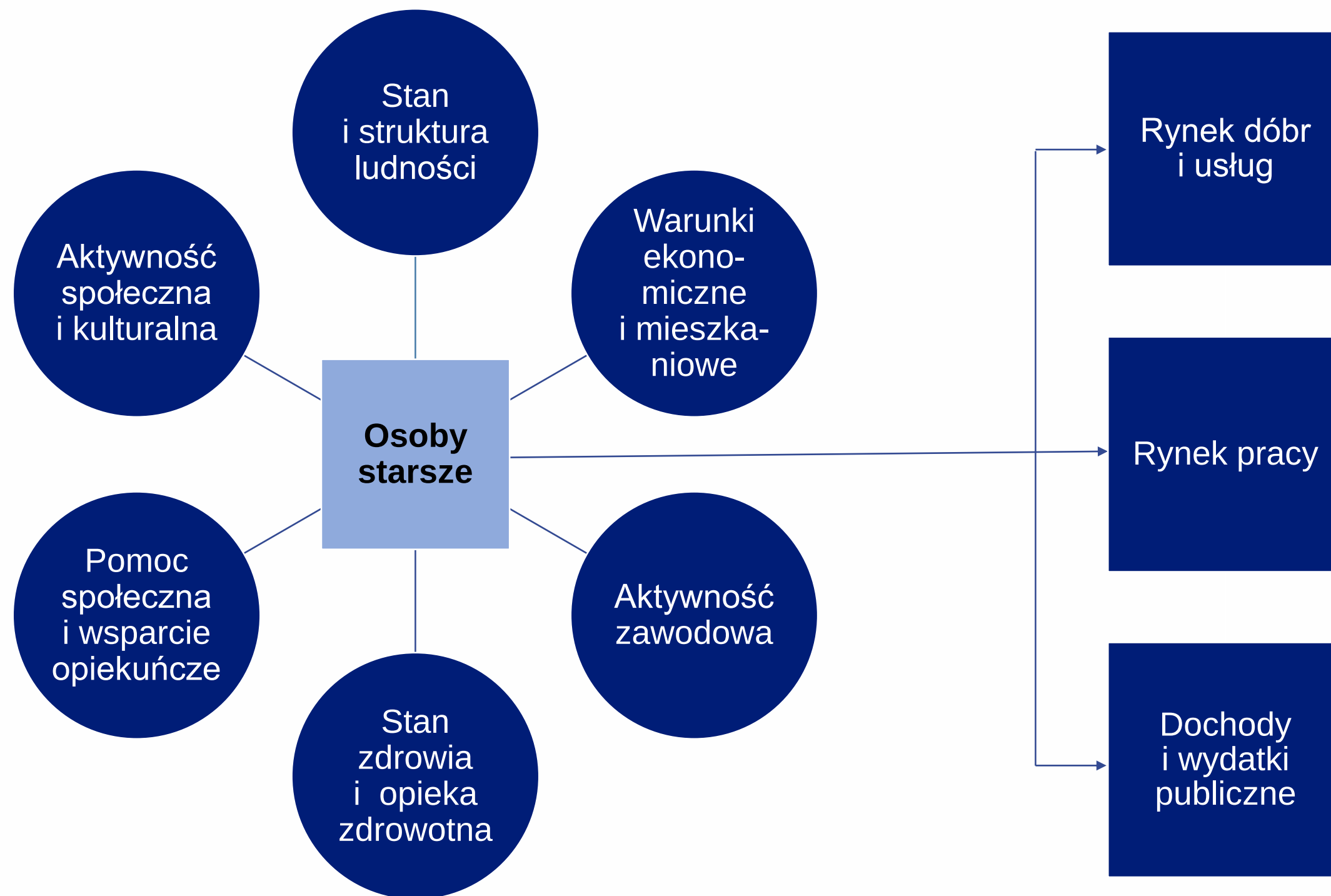
Kategorie wieku stosowane w statystyce publicznej:

- 60 lat i więcej,
- 65 lat i więcej,
- powyżej 60 lat,
- 61 lat i więcej,
- 60–65 lat,
- 60–69 lat,
- 60–74 lata,
- 55–64, 65–89 lat

Problem:

Prezentacja danych dla różnych grup wieku wpływa na brak jednolitego sposobu prezentacji wyników badań dotyczących osób starszych.

Zakres danych odnoszących się do osób starszych

Stan i struktura populacji osób starszych

Kluczowe zmienne:

- Liczba osób starszych
- Struktura osób starszych wg wieku, płci, miejsca zamieszkania
- Wskaźniki obciążenia demograficznego
- Małżeństwa, rozwody osób starszych
- Dalsze trwanie życia, w tym w zdrowiu, zgony osób starszych
- Prognozy demograficzne

Źródła danych:

- 1.21.07 Bilanse stanu i struktury ludności według cech demograficznych
- 1.21.09 Zgony. Umieralność i trwanie życia
- 1.21.02 Małżeństwa. Rozwody. Separacje
- Powszechne spisy ludności

Stan zdrowia i opieka zdrowotna osób starszych

Kluczowe zmienne:

- Samoocena stanu zdrowia
- Długotrwałe problemy zdrowotne
- Zdolność wykonywania czynności
- Potrzeby skorzystania z leczenia i ich zaspokojenie
- Liczba i struktura porad zdrowotnych
- Oddziały geriatryczne, zakłady długoterminowej i hospicyjno-paliatywnej opieki zdrowotnej, leczenia sanatoryjnego
- Koszty refundowanych świadczeń zdrowotnych i ich struktura

Źródła danych:

- 1.25.08 Europejskie badanie warunków życia (EU-SILC)
- 1.29.11 Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia (EHIS)
- 1.29.07 Infrastruktura ochrony zdrowia i jej funkcjonowanie
- Zbiór danych NFZ

Pomoc społeczna i wsparcie opiekuńcze

Kluczowe zmienne:

- Zakłady stacjonarne pomocy społecznej
- Miejsca i mieszkańcy w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej
- Osoby starsze korzystające z usług opiekuńczych
- Wartość usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych

Źródła danych:

- 1.25.07 Pomoc społeczna
- 1.25.11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Warunki ekonomiczne i mieszkaniowe

Kluczowe zmienne:

- Dochody i wydatki gospodarstw domowych
- Emerytury i renty
- Zasiłki stałe
- Zobowiązania kredytowe
- Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych
- Zasięg ubóstwa w gospodarstwach domowych
- Wyposażenie mieszkań gospodarstw domowych w instalacje techniczne
- Wyposażenie mieszkań gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania
- Subiektywna opinia na temat użytkowanego przez gospodarstwo domowe mieszkania

Źródła danych:

- 1.25.01 Budżety gospodarstw domowych
- 1.25.12 Zjawisko ubóstwa oraz procesy wykluczenia społecznego
- 1.24.03 Świadczenia z ubezpieczeń społecznych i pozaubezpieczeniowe
- Dane Biura Informacji Kredytowej

Aktywność zawodowa

Kluczowe zmienne:

- Aktywni i bierni zawodowo w wieku 60–74 lata
- Bezrobotni w wieku 60 lat i więcej zarejestrowani w urzędach pracy
- Pracujący emeryci
- Pracujący na podstawie umów zlecenia i pokrewnych w wieku 60 lat i więcej

Źródła danych:

- 1.23.01 Badanie aktywności ekonomicznej ludności (BAEL)
- 1.23.02 Pracujący w gospodarce narodowej

Aktywność społeczna i kulturalna

Kluczowe zmienne:

- Osoby starsze uczestniczące w zorganizowanych formach aktywności kulturalnej
- Czyelnicy bibliotek publicznych
- Uniwersytety trzeciego wieku
- Uczestnictwo w edukacji
- Uczestnictwo w podróżach
- Wolontariat
- Uczestnictwo w sporcie i rekreacji ruchowej
- Korzystanie z Internetu

Źródła danych:

- 1.28.01 Obiekty i działalność podmiotów kultury
- 1.30.18 Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach
- 1.30.15 Uczestnictwo w sporcie i rekreacji ruchowej
- 1.43.14 Wskaźniki społeczeństwa informacyjnego
- 1.04.03 Praca niezarobkowa poza gospodarstwem domowym

Dane pozyskane z pozastatystycznych źródeł danych

Narodowy Fundusz Zdrowia:

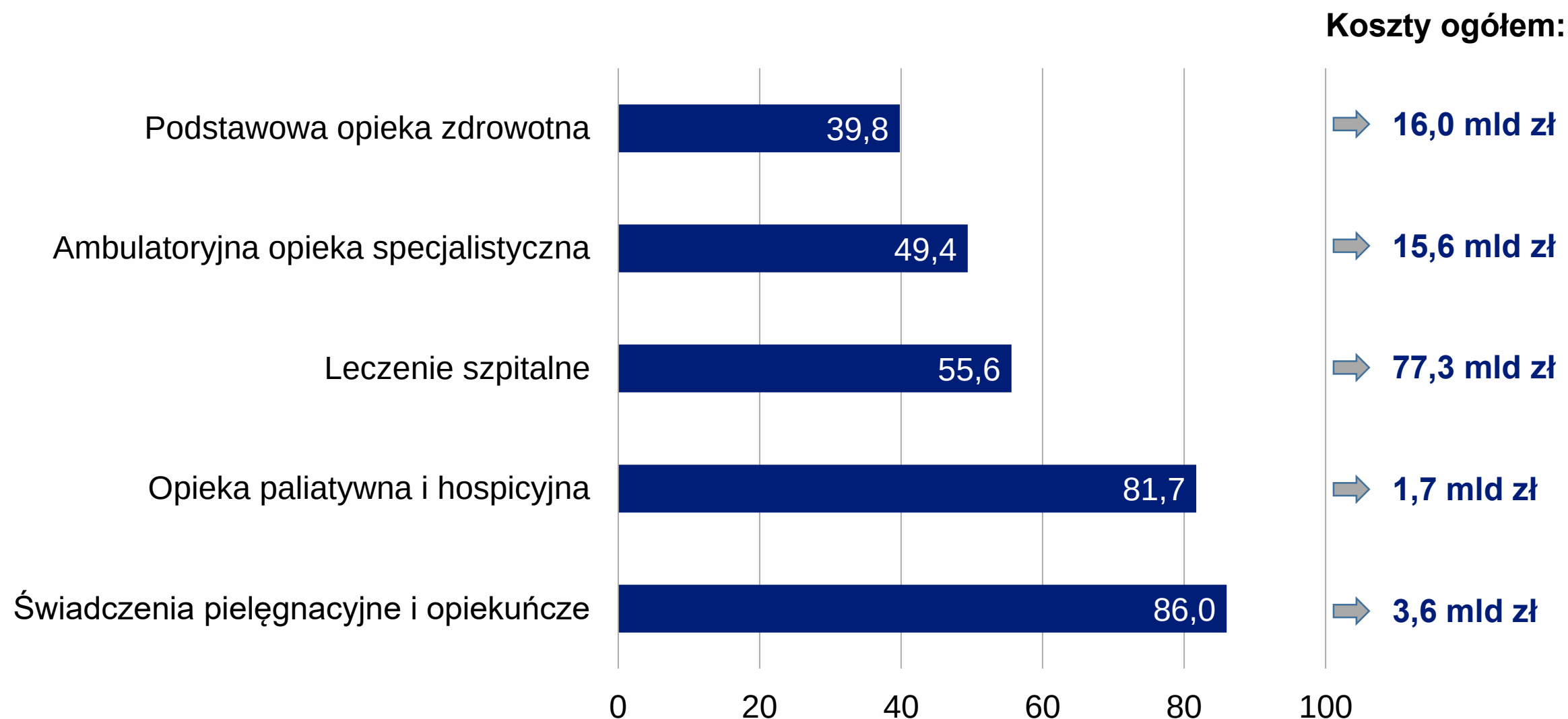
- Koszty refundacji świadczeń w specjalistycznej opiece zdrowotnej z wyłączeniem leczenia szpitalnego (według rodzajów świadczeń, zakresów świadczeń, poradni, województw i grup wieku)
- Koszty refundacji świadczeń w leczeniu szpitalnym (według wybranych zakresów świadczeń, oddziałów, województw i grup wieku)
- Koszty refundacji świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej (według województw i grup wieku)
- Koszty refundacji leków aptecznych i wyrobów medycznych w aptekach ogólnodostępnych (według województw i wieku)

BIK:

- Liczba kredytobiorców (według rodzajów kredytów i województw)
- Wartość (saldo) kredytów (według rodzajów kredytów i województw)

Dane pozyskane z NFZ

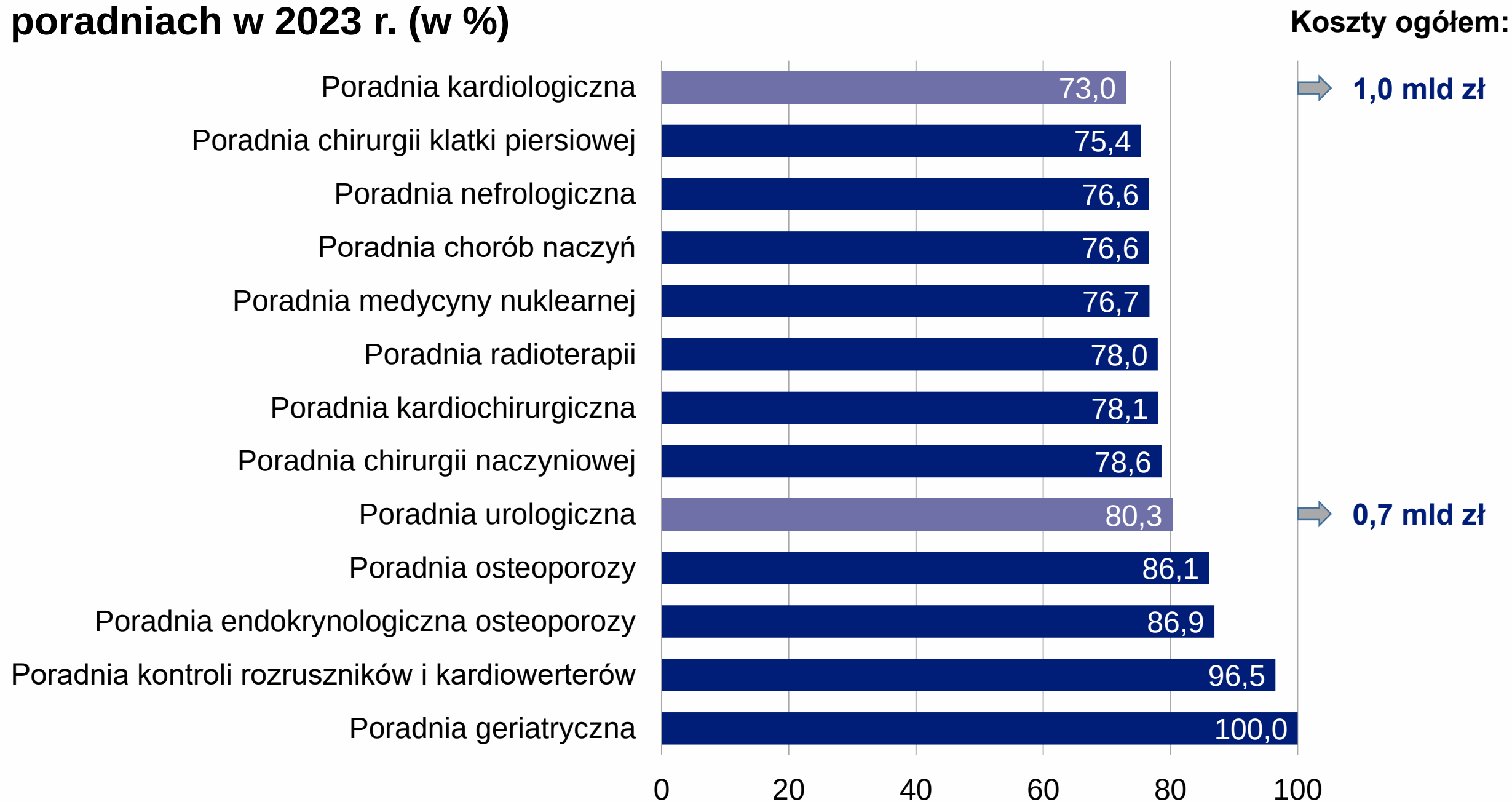
Udział kosztów refundacji leczenia osób starszych w kosztach refundacji ogółem w 2023 r. (w %)

Źródło: dane NFZ.

Dane pozyskane z NFZ

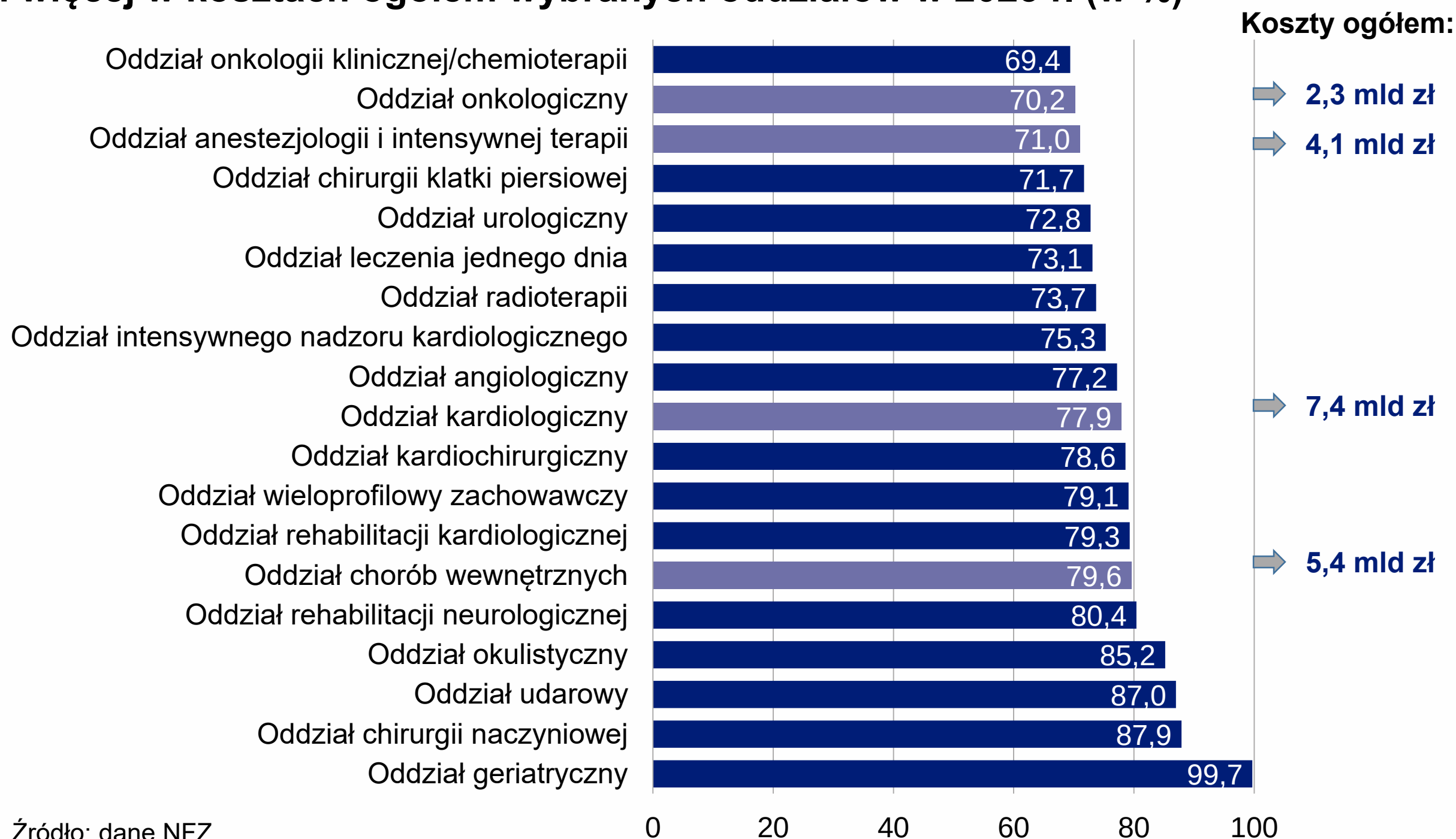
Udział kosztów refundacji ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych dla osób w wieku 60 lat i więcej w kosztach refundacji ogółem w wybranych poradniach w 2023 r. (w %)

Źródło: dane NFZ.

Dane pozyskane z NFZ

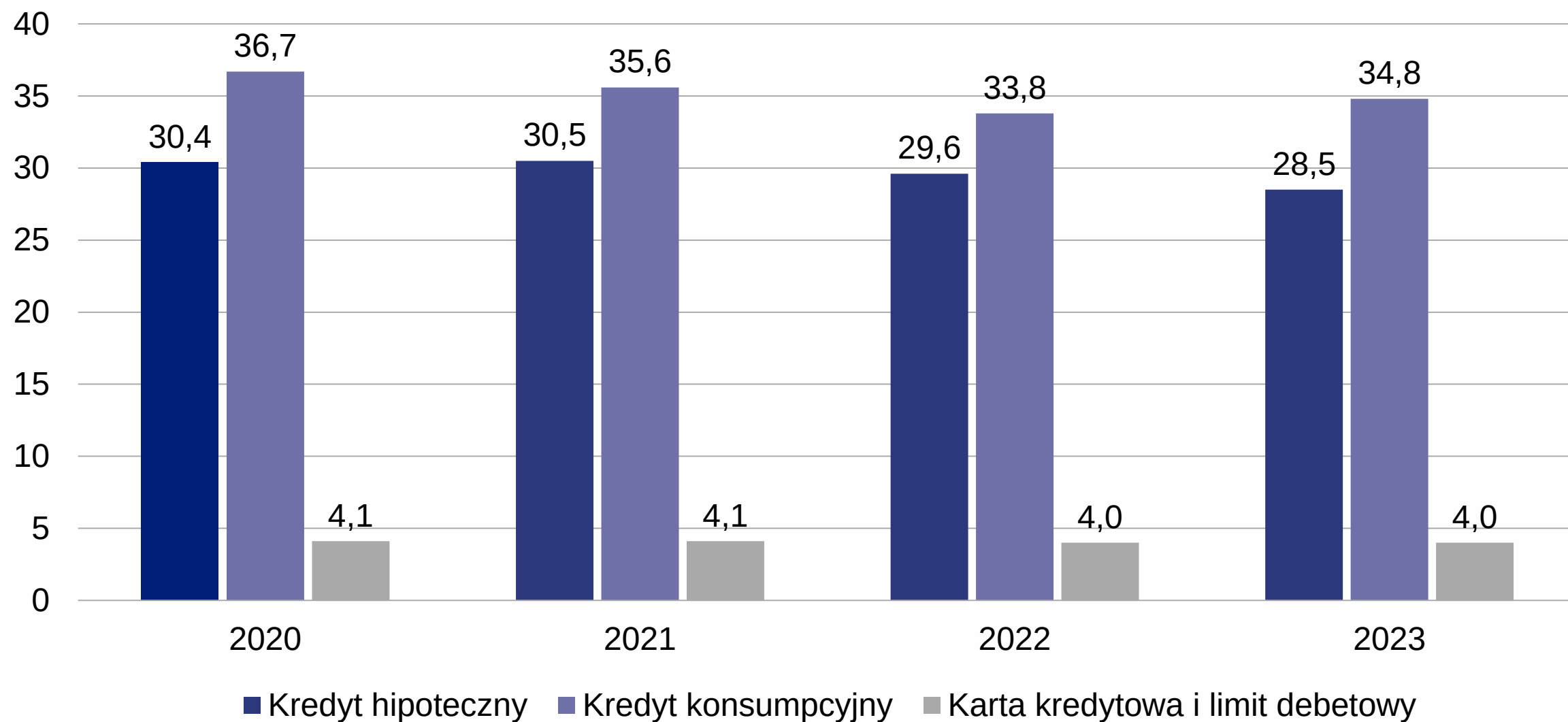
Udział kosztów refundacji świadczeń leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej w kosztach ogółem wybranych oddziałów w 2023 r. (w %)

Źródło: dane NFZ.

Dane pozyskane z BIK

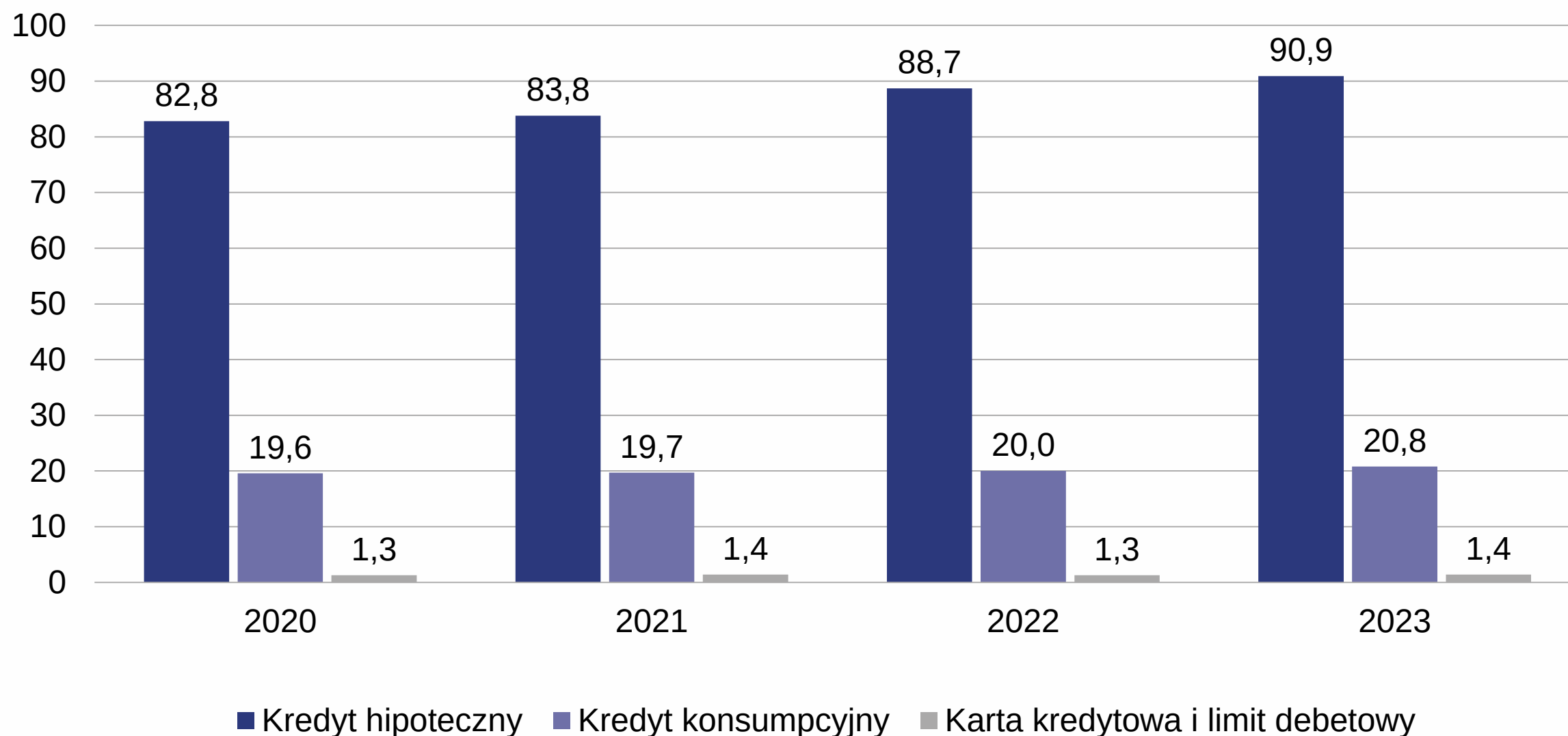
Wartość zobowiązań kredytowych osób w wieku 60 lat i więcej według rodzaju kredytu (w mld zł)

Źródło: dane BIK.

Dane pozyskane z BIK

Przeciętne zadłużenie kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów (w tys. zł)

Źródło: dane BIK.

Prowadzone obecnie w Urzędzie prace w zakresie pozyskania danych ze źródeł pozastatystycznych

NFZ	ZUS	PFRON	KRUS
świadczenia zdrowotne z zakresu leczenia uzdrowiskowego	rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej	turnusy rehabilitacyjne	rehabilitacja lecznicza i turnusy regeneracyjne
świadczeniobiorcy według płci, miejsca zamieszkania i pojedynczych roczników wieku			świadczeniobiorcy według płci, miejsca zamieszkania i grup wieku (ostania grupa – powyżej 65 lat)
liczba dni zabiegowych		liczba dni zabiegowych	
poniesione koszty			poniesione koszty
podstawa skierowania na leczenie według klasyfikacji ICD-10	rodzaj schorzenia będącego podstawą skierowania ICD-10	symbol orzeczenia o niepełnosprawności wnioskodawcy/osoby z niepełnosprawnością	rodzaj schorzenia/dysfunkcji będącego podstawą skierowania
nazwa i kod zakresu świadczeń i komórki organizacyjnej	rodzaj pobytu (stacjonarny, niestacjonarny)	rodzaj pobytu (stacjonarny, niestacjonarny)	

Obszary/kierunki badań dotyczących osób starszych

- Opieka nad osobami starszymi, osoby niesamodzielne i wymagające pomocy
- Zachorowalność i chorobowość na choroby przewlekłe osób starszych
- Programy i projekty skierowane do osób starszych (z zakresu aktywności, zdrowia)
- Subiektywna jakość życia osób starszych
- Rynek dóbr i usług senioralnych

Wyzwania

- Ujednolicenie definicji osoby starszej – dążenie do prezentacji w wynikach badań statystycznych grupy wieku 60 lat i więcej, w tym przynajmniej pięcioletnich grup wieku
- Uwzględnienie w prowadzonych badaniach – w losowaniach i sposobie agregacji danych – potrzeb informacyjnych dotyczących prezentacji danych odnoszących się do grupy osób starszych
- Uwzględnienie w prowadzonych badaniach – modyfikacji i uzupełnienia zakresu – potrzeb informacyjnych dotyczących prezentacji danych odnoszących się do grupy osób starszych
- Podjęcie prac dotyczących dostarczenia danych dotyczących subiektywnej oceny jakości życia osób starszych oraz rynku dóbr i usług senioralnych

dr hab. Dorota Wyszowska
Urząd Statystyczny w Białymstoku
Uniwersytet w Białymstoku,
Wydział Ekonomii i Finansów

Sytuacja osób starszych w Polsce w 2023 r.